E 9/2024 vp
E 10/2024 vp
Ilmastoasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
YmV 9.4.2024

Asia: **Valtioneuvoston selvitys eduskunnalle komission tiedonannosta "Kohti kunnianhimoista teollista hiilenhallintaa EU:ssa"**

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

Komission ehdotus teolliseksi hiilenhallinnaksi edellyttää mittavia investointeja uuteen infrastruktuuriin ja runsaasti energiaa kuluttavaan teknologiaan. Asian edistämisessä tulee tarkasti arvioida todellisia ilmastovaikutuksia, vaikutuksia luonnolle sekä kustannustehokkuutta, kulujen jakautumisen oikeudenmukaisuutta ja turvallisuutta.

Liitto yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, jonka mukaan “tulevassa sääntelyssä tulee erottaa biogeeninen ja fossiilinen hiilidioksidi.” Tämän vuoksi korostamme, että hiilen poistoja ei tule sekoittaa osaksi päästökauppaa, sillä seurauksena poistojen tuottaminen mahdollistaisi fossiilisten päästöjen jatkamisen, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Kaikkien fossiilisten polttoaineiden ja turpeen käytöstä tulee luopua sekä energiantuotannossa että prosessiteollisuudessa. Keskustelu hiilenhallinnasta ei saa kääntää huomiota pois todellisista päästövähennyksistä, fossiilisten polttoaineiden alasajosta tai kestämättömistä kulutustottumuksista.

Monet tekniset ratkaisut ovat hyvin kalliita ja toistaiseksi käytössä vain pienessä mittakaavassa, minkä vuoksi niihin ei tulisi nojata liiaksi 2040-tavoitteen saavutuskeinona. Kuten Suomen ilmastopaneeli on todennut, hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin arvioidut kustannukset vuonna 2030 ylittävät selvästi maankäyttösektorin edullisimpien toimien päästövähennyskustannukset (kuten entisten turpeenottoalueiden vettäminen). Jo tunnistetut ilmastotoimet ovat siis tänään selvästi edullisempia kuin teknologisten nielujen tuottaminen tulevaisuudessa. Sekä BECCS (bioenergian tuotannon hiilidioksidin talteenotto ja varastointi) että DACCS (suoraan ilmasta talteenotto) ovat uutta teknologiaa, jotka ovat kalliita ja vaativat paljon energiaa. Näinollen jo käytössä oleville kustannustehokkaille ratkaisuille tulee antaa etusija.

Komissio arvioi, että vuoteen 2040 mennessä EU:ssa tulisi talteenottaa 280 miljoonaa

hiilidioksiditonnia, josta noin 40 prosenttia eli yli 110 miljoona hiilidioksiditonnia otettaisiin talteen bioperäisistä lähteistä tai suoraan ilmakehästä. Vuoteen 2050 mennessä komission mukaan EU:ssa tulisi talteenottaa noin 450 miljoonaa hiilidioksiditonnia. Tiedonannossa on siis varsin suuret odotukset fossiiliperäisten päätöjen talteenotolle, mitä ei voi pitää hyväksyttävänä.

Oikeudenmukaisuuden näkökulmasta veronmaksajien rahoja ei tule ohjata toimiin, jotka ylläpitävät fossiilisten polttoaineiden käyttöä millään muotoa. Ojauskeinoja suunniteltaessa tulee myös muistaa, että tällä hetkellä metsä- ja energiateollisuus vapauttavat luonnon hiilivarastoja biomassaa polttaessaan ilman hintalappua, vaikka hiilidioksidin vapauttaminen aiheuttaa ilmastohaittaa. Tämä on epäsuoratuki, joten olisi vain oikeudenmukaista, että ohjauskeinovalikoimaan kuuluisi hintalapun asettaminen biogeenisen hiilidioksidin vapauttamiselle ilmakehään. Myös talouspolitiikan arviointineuvosto on todennut, että “julkisen talouden näkökulmasta olisi toivottavaa, että nämä kannustimet perustuisivat ainakin osittain siihen, että maanomistajat tai metsäteollisuus joutuvat maksamaan aiheuttamastaan hiilinielujen supistumisesta”.

EU:n ilmastopaneelin mukaan vuodelle 2040 teknisten nielujen osuus voisi riskit huomioiden olla 46-214 Mt CO2 (BECCS 46-207 Mt CO2 ja DACCS 0-7 Mt CO2). Näin olleen komission tavoite vuodelle 2040 on optimistinen eikä välttämättä mahdollinen toteuttaa.

Euroopan ympäristöakatemiat on varoittanut, että on epävarmaa, saavutetaanko BECCS:n avulla hiilidioksidin lisäpoistoja ja tapahtuuko se Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden kannalta riittävän nopeasti. Huoli liittyy puun polton vaikutukseen luonnon hiilivarastoihin. Kuten Suomen ilmastopaneelikin on muistuttanut, puun poltto ei ole hiilineutraalia, vaan sillä on negatiivinen vaikutus metsien nettonieluun. Kun otetaan huomioon BECCSin edellyttämä energiantarve, teknologian käyttöönotto saattaa luoda lisäpaineen metsien hakkuisiin ja ylläpitää tai jopa lisätä hakkuita.

EU:n ilmastopaneeli korostaa kilpailua luonnon nielujen ja BECCSin (bioenergian hiilidioksidin talteenotto ja varastointi) välillä. Myös komissio tunnistaa epävarmuudet liittyen kilpailuun biomassan saatavuudesta ja mahdollisesta negatiivisesta vaikutuksesta LULUCF-sektoriin. Tutkijat ovat myös varoittaneet, että tulevaisuuden suuren mittakaavan biogeenisen hiilenpoiston teknologioiden avulla pyritään välttämään välttämättömiä päästövähennyksiä nyt, mikä lukitsisi meidät yli 1,5 asteen kuumenemiseen ja lisäisi luontokatoa. Käytännön esimerkit tavoista, joilla Drax ja Stockholm Exergi ehdottavat päästölaskentaa tehtävän BECCSin yhteydessä vahvistavat puutteet todellisissa ilmastohyödyissä eli että ilmakehän hiilidioksidipitoisuus olisi pienempi projektin kanssa kuin ilman sitä. Nämä tulee muistaa ilmastotavoitteiden täyttämisessä.

Asia: **E 10/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä**

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

- Luonnonsuojeluliitto pitää Suomen kantaa kokonaisuutena riittämättömänä, jotta EU tekee oman osansa ilmastokriisin hillitsemiseksi.
- EU:n ilmastotavoitteet eivät ole linjassa Pariisin ilamstosopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa. EU:n on päivitettävä ilmastotavoitteensa uusimman tieteellisen tiedon mukaiseksi ja aikaistettava ilmastoneutraaliustavoitettaan.
- Luonnonsuojeluliitto esittää, että Suomen kantaa muutetaan seuraavasti:
    - Lähtökohtana vuoden 2040 tavoitteiden asettamiselle on komission tiedonannon mukaisesti EU:n 55-valmiuspaketin säädösten täysi toimeenpano.
    - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteen tulee perustua parhaaseen tutkittuun tietoon, olla linjassa Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa ja **aikaistaa talousalueen ilmastoneutraaliustavoitetta vähintään vuoteen 2040.**
    - EU:n tulee määritellä itselleen 1,5 asteen polun mukainen jäljellä oleva hiilibudjetti vuosille 2020-2050 ja sitoutua vähintään 90% päästövähennykseen vuoteen 2040 mennessä. Tämän lisäksi erillinen tavoite maankäyttösektorin hiilinielujen kasvattamiseksi on tarpeen.
    - Kannatamme fossiilisten päästöjen ja biogeenisten hiilen poistojen pitämistä erillään ilmastoarkkitehtuurissa.
    - Suhtaudumme varauksella LULUCF- ja maataloussektorin yhdistämiseen, sillä tämä voi heikentää ilmastopolitiikan ohjaavuutta ja mahdollistaisi fossiiliperäisten päästöjen kompensoimisen hiilinieluilla.
    - Kannatamme päästöohjauksen vahvistamista kaikilla sektoreilla.
    - Kannatemme energiansäästötavoitteita ja -toimia.
    - Kannatamme EU:n toimia meri- ja lentoliikenteen päästöjen vähentämiseksi.
    - Emme kannata kansainvälisten joustojen käyttämistä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yksityiskohtaiset kommentit

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että EU:n hiilineutraaliustavoite vuonna 2050 ei ole linjassa parhaan tieteellisen tiedon ja Pariisin sopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa. YK:n pääsihteeri António Guterres muistutti viimeisimmän IPCC:n raportin julkaisun jälkeen, että kaikkien teollisuusmaiden (mukaanlukien EU ja Yhdysvallat) tulee saavuttaa ilmastoneutraalius vuoteen 2040 mennessä. Euroopan ilmastopaneelin (ESABCC) mukaan sekä EU:n lyhyen että pitkän aikavälin tavoitteiden päivittäminen on tarpeen ja se suositteli 90-95% nettopäästövähennystä vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoteen 1990. Suomen ilmastopaneelin jäljellä olevaan hiilibudjettiin perustuvan analyysin mukaan EU:n tulisi saavuttaa ilmastoneutraalius 2030-luvun puoliväliin mennessä. Komission ehdotus 90 prosentin nettopäästövähennykseksi vuoteen 2040 mennessä on riittämätön, sillä esitys perustuu 16 Gt kumulatiiviselle hiilibudjetille vuosille 2030-2050, joka ylittää EU:n ilmastopaneelin hahmotteleman 11-14 Gt CO2 hiilibudjetin. Ehdotus onkin saanut osakseen kritiikkiä riittämättömyydestä.

Suomen luonnonsuojeluliitto – Finnish Association for Nature Conservation
Itälahdenkatu 22 b A, FI-00210 Helsinki, Finland | tel. +358 9 228 081
www.sll.fi | toimisto@sll.fi

Liitto katsoo, että tieteellisen tiedon valossa EU:n tulee saavuttaa ilmastoneutraalius viimeistään vuonna 2040, jotta EU:n toimet ovat linjassa Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa. Tämän tulee perustua vähintään 90% päästövähennykseen vuoteen 2040 mennessä. Lisäksi EU:n tulee asettaa erillinen tavoite maakäyttösektorin hiilinieluille, joka kasvattaa unionin nettonielun -600 Mt CO2ekv vuodessa. Tämä merkitsee lisää luonnonsuojelua, ennallistamista, maanviljely- ja metsänhoitokäytäntöjen uudistamista ympäristöystävälliseksi.

On Suomen edun mukaista, että EU:n ilmastotavoitteet tuodaan linjaan kansallisten velvoitteidemme kanssa. On ilahduttavaa, että Suomi on yhdessä Tanskan ja usean muun jäsenmaan kanssa puoltanut Euroopan ilmastopaneelin suosituksia. Tässä viiteryhmässä Suomen on pysyttävä. Suomen tulee olla mukana samassa viiteryhmässä. Suomen tulee kuitenkin selkeästi ilmasta tuki 1,5 asteen kuumenemisrajassa pysymiselle ja EU:n ilmastoneutraaliudelle vuoteen 2040 mennessä.

Liitto muistuttaa, että komissionkin vaikutustenarvion perusteellaa ripein tarkasteltu toiminta tekisi puhtaasta siirtymästä halvempaa ja ennakoitavampaa, sillä ilmastotoimien lykkääminen lisää mm. sopeutumistoimien taloudellisia kustannuksia. Tiedonanto toteaa, että ilmastotoimien tekemättömyys aiheuttaisi suurempia ja kasvavia kustannuksia tulevaisuudessa. Tiedonanto myös korostaa, että ripeimmän skenaarion mukainen päästövähennyspolku vähentäisi ennenaikaisia kuolemia ilmanlaadun paranemisen kautta.

Liitto on samaa mieltä valtioneuvoston kanssa siitä, että **päästökaupan** tulee pysyä EU:n ilmastopolitiikan keskiössä myös jatkossa ja että päästökauppaa tulee vahvistaa ja edelleen kehittää. Liitto yhtyy myös näkemykseen siitä, että jäsenmaiden taakanjakosektorin velvoitteiden välisten erojen tulee merkittävästi kaventua jo vuoteen 2040 mennessä. Muistutamme, että fossiilisista polttoaineista luopuminen on ensisijaista Dubain COP28 päätöksen mukaisesti. Tämä edellyttää yhdessä sovittua selkeää aikataulua EU:ssa.

Taakanjakosektorilla on tarpeellista edetä hiilen hinnoittelun kanssa. Liitto ei kannata nykyistä suurempia joustoja.

Suomen kannasta poiketen Luonnonsuojeluliitto suhtautuu kielteisesti AFOLU-sektoriin, eli maatalouden päästöjen laskemista maankäyttösektorilla. Maatalouden päästöjen osuus on EU:ssa 15 % ja niiden arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa. Huolenamme on, että maatalouden päästöt eivät laske mahdollisen AFOLU-sektorin muodostamisen jälkeenkään, jos maatalouden päästöt on mahdollista kompensoida maankäyttösektorin hiilinieluilla. Maataloussektorin uudistaminen ympäristön kannalta kestäväksi on välttämätöntä ja maanviljelijöille tulee mahdollistaa rooli ilmastosankareina sekä taloudellinen tuki tähän. Tuore raportti nostaa esiin saman huolen ja puntaroi mahdollisuutta maatalouden tai ruoan päästökaupalle CAPin ja verotusuudistuksien lisäksi.

Ilmaston kuumeneminen seurausilmiöineen mullistaa jo Euroopan maataloutta. Siksi maatalous on yksi aloista, joille ilmastonmuutoksen hillintä on erityisen tärkeää. Maataloudessa tulee tarkastella koko ruokaketjua. Keskeistä on kehittää ohjauskeinot kohti kasvispohjaisempaa ruokavaliota. Tämä näkökulma kannattaa lisätä Suomen kantaan.

Keinoja vähentää maatalouden ilmastopäästöjä on kehitetty viimeaikaisissa hankkeissakin paljon. Niiden rahoituksen tulee tulla pääsääntöisesti CAPin kautta eikä markkinaehtoisesti. Silloin voidaan käyttää sekä tuettavan toiminnan reunaehtoja että kannustavia tukia. Maatalous saa kolmanneksen EU:n budjetista. Koska viljelijät saavat tuet, kyse on tukien kohdentamisesta: pitää palkita niitä, jotka vähentävät päästöjä. Tällaista hyötyä Suomen kannan luonnoksessa painotetuilta markkinoilta mahdotonta saada.

Maankäyttösektorilla on huomioitava, että nykyisessä sääntelykehikossa yhdenkään jäsenmaan hiilinielut eivät kompensoi toisen maan päästöjä taakanjako- tai päästökauppasektorilla. Mailla on mahdollisuus käydä kauppaa nieluyksiköillä, mutta ne voivat myös hyödyntää yksiköitä itse omien taakanjakosektorin päästöjensä kompensointiin rajallisesti. Kun Suomen metsien hiilinielut eivät kompensoi edes Suomen päästöjä, on turha esittää niiden kompensoivan muiden EU-jäsenvaltioidenkaan päästöjä. Tuore raportti EU:n ilmastoarkkitehtuurista korostaa erillisen LULUCF-pilarin tarvetta sekä päästöjen ja nielujen käsittelemistä erikseen.

Liitto muistuttaa, että Suomen kannasta poiketen kasvava biotalous on toistaiseksi romahduttanut luonnon hiilinielut Suomess aja muissakin EU-maissa sekä kiihdyttää luontokatoa ja vaikuttaa vesistöjen hyvän tilan saavuttamista. Näinolleen nykyiset toimintamallit eivät tue ilmastotavoitteiden saavuttamista. Maankäyttösektorin toimissa on välttämätöntä vahvistaa sopeutumis- ja luontotoimia hiilivarastojen ja -nielujen turvaamiseksi, mutta myös metsätalouden toimintaedellytysten takaamiseksi. Luontokadon pysäyttämiseen tätäävät ja luonnon tilaa parantavat toimet ovat tässä avainasemassa.

Komission ehdotus hyödyntää luonnon hiilinielujen potentiaalin hyvin rajallisesti, sillä tavoite kasvaa vain hienoisesti vuoden 2030 tavoitteesta. Tässä lähestymisessä ei huomioida synergioita luontotavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien toimien kanssa. Luonnon nielut ovat edullisempia, varmempia ja nopeampia hyödyntää kuin tekniset nielut, joten ne tulisi asettaa etusijalle. Niiden vahvistaminen tuo myös työtä ja toimeentuloa maaseudulle toisin kuin tekniset nielut, joiden taloudellisia kannusteita ollaan ohjaamassa teollisuudelle.

Euroopan ympäristöakatemiat on varoittanut, että on epävarmaa, saavutetaanko BECCS:n avulla hiilidioksidin lisäpoistoja ja tapahtuuko se Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden kannalta riittävän nopeasti. Huoli liittyy puun polton vaikutukseen luonnon hiilivarastoihin. Kuten Suomen ilmastopaneelikin on muistuttanut, puun poltto ei ole hiilineutraalia, vaan sillä on negatiivinen vaikutus metsien nettonieluun. EU:n ilmastopaneeli korostaa kilpailua luonnon nielujen ja BECCSin (bioenergian hiilidioksidin talteenotto ja varastointi) välillä. Myös komissio tunnistaa epävarmuudet liittyen kilpailuun biomassan saatavuudesta ja mahdollisesta negatiivisesta vaikutuksesta LULUCF-sektoriin. Liiton mielestä tämä tulee muistaa myös 2030 tavoitteiden täyttämisessä. Komission ehdotus nojaa kuitenkin enemmän teknisiin hiilinieluihin, kuin mitä on Euroopan ilmastopaneelin suositus kestävästä tasosta. EU:n ilmastopaneelin mukaan BECCSin avulla saavutettava maksimaaliset poistot olisivat 44 Mt CO2 vuonna 2030, 207 Mt CO2 vuonna 2040 ja 336 Mt CO2 vuonna 2050. Vuodelle 2040 teknisten nielujen osuus voisi riskit huomioiden

olla 46-214 Mt CO2 (BECCS 46-207 Mt CO2 ja DACCS 0-7 Mt CO2). Komission hiilidioksidin hallintaa koskevassa tiedonannossa esitetään 280 miljoonan hiilidioksiditonnin poistotavoite vuodelle 2040.

Energiatavoitteista fossiilisten polttoaineiden vähentämisen lisäksi tärkeitä ovat energiatehokkuuden parantaminen ja energiansäästötoimet. Uusien energiateknologioiden teknisen ja kaupallisen tulemisen aikajänne on kaikesta huolimatta epäselvä, joten ei ole mitään syytä hylätä energiansäästötoimien toteuttamista. Energiatehokkuustoimet säästävät sekä päästöjä että rahaa ja niitä toimia voi alkaa toteuttaa heti. Tästä on meillä Suomessakin hyviä kokemuksia. Liitto muistuttaa, että myös uusiutuvan energian tuotanto voi aiheuttaa haittoja ympäristölle ja ihmisille, joten “energiatehokkuus ensin” -periaatteen toteutuksessa on oltava riittävästi konkretiaa kaikissa jäsenmaissa.

Meri- ja lentoliikenteen kohdalla on huomioitava, että kansainväliset toimet etenevät heikosti, joten määrätietoisuutta todella tarvitaan. Nykytilanteessa on perusteltua edistää toimia meri- ja lentoliikenteen päästövähennyksien vahvistamiseksi määrätietoisesti EU-tasolla.

Lopuksi katsomme, että kiertotalouden korostaminen on tervetullutta, sillä se vähentää tarvetta neitseellisten raaka-aineiden hyödyntämiselle ja uusille kaivoksille ja tukee näin myös luontotavoitteiden saavuttamista.

Lisätietoja
Hanna Aho, ilmastoasiantuntija, hanna.aho@sll.fi, p. 040 628 9495